

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΚΑΝΟΝΙΑ

ΤΟΥ Π. ΣΛΑΒΕΪΚΩΦ

Ἡ σύγχρονη Βουλγαρική λογοτεχνία εἶναι δλότελα ἀγνωστή στήν Ἑλλάδα. Κι ὁ μῶς ὑπάρχουν σ' αὐτήν ἀληθινὰ διαμάντια, πού θά τιμοῦσαν τὸ μεταφραστὴ πού θά τᾶδινε στοῦ Ἑλληνικοῦ κοινό. Μερικά ὀνόματα τῆς σύγχρονης Βουλγαρικῆς Τέχνης θά μπορούσαν νὰ σταθοῦν πλάι στυς μεγάλυτερους ἴσως συγγραφεῖς τῆς εὐρωπαϊκῆς φιλολογίας. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ μου φίλου, καὶ τοῦ καλύτερου ἴσως ἀπὸ τοὺς πῶ νέους ζωγράφους τῆς Βουλγαρικῆς ζωῆς, Π. Σλαβέϊκωφ. Νεώτατος, γιὸς ἑκατομμυριούχου μεγαλοκτηματία, πού τὸν περισσότερο καιρὸ τοῦ τὸν περνᾷ στοῦ Μόναχο, περιζήτητος στὰ ἀριστοκρατικά σαλόνια καὶ στυς λέσχες, ὅταν βρίσκεται στή Σόφια, λιγλόλογος καὶ γλυκομίλητος, θερμὸς ὑπερασπιστὴς τῆς σοσιαλιστικῆς ιδεολογίας, εἶναι γιὰ τοὺς Βουλγάρους ὅ,τι ὁ Γκόρκυ γιὰ τὴ Ρωσία. Ἀπὸ ὅσα δημοσίεψε ὡς τώρα, ἡ σειρά τῶν διηγημάτων τοῦ «Ὡς τὸ Μεγάλο Φῶς» καὶ τῶν «Πολεμικῶν» τοῦ, εἶναι ἀρκετὰ καὶ ἀληθινὰ ἀριστουργήματα. Τῶν «Πολεμικῶν» τοῦ ἔγιναν, σὲ διάστημα τριῶν μηνῶν, δέκα ἐκδόσεις. Ἀπὸ τὴ σειρά αὐτῆ εἶναι καὶ τὸ παρακάτω διήγημα, καθὼς καὶ ὅλα ὅσα δημοσιεύω στοῦ «Ριζοσπάστη», θέλοντας νὰ δώσω μιὰ μικρὴ ἰδέα τῆς Βουλγαρικῆς Ζωῆς καὶ Τέχνης τὸν Ἑλληνικὸ Λαό.

Θ. Λ.

Τὸ χιόνι πέφτει πυκνὸ τρεῖς μέρες, ἀκατάπαυτα. Οἱ δρόμοι ἔχουν κλείσει. Κι ὁ μῶς, ἡ Αὐστριακὴ πυροβολαρχία, πρέπει νὰ φτάσει στήν κορφὴ τοῦ Καϊμάκ Τσαλάν, πού κιντυνεύει ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή νὰ πέσει στὰ χέρια τῶν Σέρβων. Κάτι τραυματίες πού περνοῦν, μᾶς λένε πὼς μόλις βαστιέται ὁκὸμα ὁ μέγας θράχος, τὸ «Μπορίσοβ Μαρτέγκ». Ὅλοι σκεδὸν οἱ ἀξιωματικοὶ ἔχουνε σκοτωθεῖ. Ὁ συνταγματάρχης τοῦ 11ου συντάγματος Σίσωφ, μαζί μὲ τὸν ὑπασπιστὴ τοῦ — κάποιον ταγματάρχη — καὶ τοὺς τρεῖς γραφιάδες τοῦ, σκοτώθηκε μέσα στοῦ ἀμπρι τοῦ ἀπὸ μιὰ γρενάδα. Οἱ ἄντρες, ὅσοι μείνανε, ἄλλοι παραδόθηκαν στοὺς Σέρβους, ἄλλοι τῶσκαν γιὰ τὴν παλιὰ Βουλγαρία, καὶ οἱ πῶ κοιτοῖ, — κι αὐτοὶ εἰντουσαν ὅλοι οἱ δύστυχοι χωριάτες, — μείνανε καὶ σφάζοντουσαν, γιὰ νὰ μὴν πέσει ἡ «εἰρή» σημαία τοῦ συντάγματος στὰ «εἰβήλα» ἔχθρικά χέρια...

Ὁ διοικητὴς τῆς πυροβολαρχίας, ἕνας Πολωνὸς λοχαγός, μὲ φωνάζει καὶ τοῦ δίνω τὰ νέα πού μαθαίνω ἀπὸ τοὺς τραυματίες. Μοῦ ἀπαντᾷ πὼς δὲ θά περιμένει ἐκεῖ, καὶ πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ φύγουμε ἔστω κι ἂν χιλάει ὁ κόσμος ἀπὸ τὸ χιόνι. Κάνει μερικὸς γύρους νευρικά μέσα στή σκηνή μου, κοιτᾷ σ' ἕνα καθρέφτη πούχει στημένο πάνω στοῦ τραπέζι τοῦ

— σὰ νὰ εἶτανε μουντουὰρ κυρίας, — καὶ δίνει διαταγὲς νὰ ξεκινήσουμε.

Μὲ κρατᾷ κοντὰ τοῦ, — ἀφοῦ ἄλλωστε εἶμαι κι ὁ διερμηνέας, καὶ ἀπὸ τώρα ἀρχίζουν οἱ ὑπηρεσίες μου. Καθαλιέουμε κάτι νὲ ἄλογα καὶ τραβᾷμε μπρος. Ἡ πυροβολαρχία ἀκολουθεῖ κατόπι μας, Μέσος στὴ χιονισμένα βουνά, πού οἱ κορφές τοὺς δὲ φαίνονται ἀπὸ τὴν ὀμίχλη καὶ τὸ χιόνι, ἡ παρελαση τῶν καβαλάρηδων ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν μὲ τὰ πιλικιά τοὺς πού φέρουνε μεταλλινὲς εἰκόνες τοῦ Φρουγκίσκου Ἰωσήφ, τοῦ Πάπα, καὶ τῶν ἁγίων, καὶ μὲ τὰ κόκκινα, κίτρινα καὶ πράσινα κορδόνια πῶχουνε πάνω, εἶτανε σὰν κάτι φαντασμαγορικό. Οἱ ἀξιωματικοὶ φερούσαν ὅλοι μπόττες λουστρινένιες, ἄσπρα γάντια, εἰντουσαν φρεσκοξυρισμένοι, σὰ νὰ πῆγαιναν σὲ μάλο.....

Τᾶλόγὰ μας σκοντάφτουνε κάθε δυὸ δῆματα. Πεξεύουμε γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ προχωρήσουμε. Γὰ καρούλια τῶν κανονιῶν γεμίζουν μὲ λάσπες καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ κουνηθοῦν. Εὐτυχῶς τὸ χιόνι σταματᾷ γιὰ λίγο, κ' ἔτσι προχωροῦμε σιγά σιγά. Ὁ Πολωνὸς ἀξιωματικὸς ξεχνᾷ πὼς εἶμαι ἄλλος στρατιώτης, διερμηνέας τοῦ, κι ἀρχινάει νὰ μοῦ ξιστορεῖ διάφορα ἐπεισόδια γιὰ τὴς γυναῖκες τῆς Βουδαπέστης καὶ τῆς Πράγας. Ἄδεια ἡ κουβέντα μας γυρνᾷ στήν τέχνη, καὶ στήν ποίηση, κ' ἐνὼ τὰ Σερβικὰ κανόνια μουγγρίζουν ἄγρια κι ἀπειλητικὰ γύρω μας, ὁ βαρώνος — ὅπως μοῦ λέει πὼς εἶναι — ἀπαγγέλλει κάτι στίχους τοῦ Λέναου...

Ξαφνικὰ σταματᾷμε. Τὰ κανόνια δὲν προχωροῦνε πιά. Ὁ δρόμος εἶναι στενός καὶ δὲν τὰ χωρεῖ. Οἱ στρατιῶτες λύνουν τὰ μουλάρια τινάζοντας μὲ τὰ φτυάρια τὸ χιόνι, σπρώχνουν μὲ τὰ ξυλιασμένα χέρια τοὺς τὰ κανόνια, πού ἀπάνω τοὺς ἔχουνε πιάσει κρούσταλλα. Περνοῦν ἔτσι μὲ τὸ σιγανὸ ἀνέβασμα πότερες ἀπὸ τρεῖς ὥρες. Ἡ χιονιά ξαναρχίζει. Τὸ κρῖο εἶναι φριχτό. Χτυπᾷμε τὰ πόδια μας γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε. Προσπαθῶ νὰ μιλήσω, ἀλλὰ δὲν μπορῶ. Ἐχω παγώσει ἀλάκερος. Ὁ λοχαγὸς μοῦ δίνει λίγο κονιάκ, ξανάρχομαι στὰ σύγκαλά μου, καὶ ξαναρχίζουμε τὴν πορεία....

* * *

Βρισκόμαστε κοντὰ στή Παπαντία, μιὰ κορφὴ πού ἀπέχει δυὸ ὥρες ἀπὸ τὸ Καϊμάκ Τσαλάν. Κάποιος Βούλγαρος διαγγέλλεις κτεβαίνει πρὸς συνάντησή μας καβάλλα. Μᾶς πλησιάζει καὶ μᾶς λέει πὼς πρέπει νὰ μείνουμε κεῖ γιὰ νὰ σταματήσουμε τὴν προέλαση τῶν Σέρβων, γιὰτὶ ἂν παρθεῖ ἡ Παπαντία, ὅσοι βρισκόντουσαν στοῦ Καϊμάκ Τσαλάν θά πέφτανε αἰχμάλωτοι στὰ χέρια τῶν Σέρβων. Ὁ λοχαγὸς δίνει ἀμέσως διαταγὲς στοὺς ἀξιωματικούς. Τὰ μουλάρια ξεξεδύνονται καὶ οἱ στρατιῶτες προσπαδοῦν νὰ βάλοιν τὰ κανόνια σὲ παράταξη...

Ἐχει νυχτώσει πιά. Τὸ χιόνι ἐξικολουθεῖ νὰ πέφτει πυκνὸ. Ἐξαφνα μιὰ δόβδα σκάνει ἀνάμεσα στήν πυροβολαρχία καὶ σκοτώνει δυὸ ἄλογα καὶ πέντε στρατιῶτες, παιδιὰ ἀμούστακα, νεοσύλλετους. Σὲ λίγο δεύτηρη δόβδα πέφτει ἀπὸ τὴν ἄλλην ὄψη. Μέσος στὰ χιόνια ξεχωρίζουμε κάτι στρατιῶτες νὰ τρέχουν πρὸς τὸ μέρος μας. Εἶναι Βούλγαροι. Μᾶς λένε πὼς ἡ κορφὴ τῆς Παπαντίας ἔπεσε, καὶ νὰ φύγουμε,

ἃ δὲ θέλομε νὰ πιαστοῦμε αἰχμάλωτοι. Ὁ Πολωνὸς ἀξιοματικὸς διατάζει νὰ ξαναζέψουν τὰ μούλιαρα καὶ νὰ ὑποχωρήσουμε. Ἀδύνατο ὁμῶς. Οἱ τροχοὶ δὲν ὑπακούνε. Στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ μισοφαινοῦνται τὰ δίκωπα πλάγια τῶν Σέρβων... Εἶναι ἀργὰ πιά... Τὰ κανόνια πρέπει νὰ τὰ ἐγκαταλείψουμε γιὰ νὰ σωθοῦμε... Ὁ διοικητὴς διατάζει τοὺς ἄνδρες νὰ φήσουν τὰ κανόνια καὶ νὰ προσπαθήσιν νὰ σωθῶν. Αὐτοὶ ἀρνοῦνται νὰ ὑπακούσιν. Κουρασμένοι, τραυμαμένοι, οἱ νεαροὶ στρατιῶτες, προτιμοῦν νὰ πιαστοῦν αἰχμάλωτοι, νὰ σφαγοῦν ἀκόμα, παρὰ νὰ ξα-

ναγυρίσουν στὸν ἴδιο δρόμο. Κ' ἐνῶ ἐμεῖς τρυπᾶμε τὰ πλευρὰ τῶν ἀλόγων γιὰ νὰ φεύγουν γρηγορότερα, καὶ κατὰ Σερβικὰς ρουκέτες ἀπ' τὸ Καζιμάκ Τσαλὰν χαιρέτιζαν τὴν ἀλωσὴν του, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Αὐστριακοὶ στρατιῶτες, οἱ ὡς τῆ στιγμῆ ἐκείνῃ τοποθετημένοι ὁ ἕνας ἀντικρυ τοῦ ἄλλου, μὲ τὸ φοινικὸ δῦλο στὸ χεῖρ, σὲ μιὰ θανάσιμη πάλη, ἔδιναν τὰ χεῖρια ἀγκαλιαζόντανε καὶ φιλιόντουσαν, πάνω στὰ κανόνια ποὺ σὰ θλιμμένα, γιὰτὶ δὲ χρῆσιμευαν σὲ τίποτα πιά, χιλιόντανε μέσα στὴν παγωνιά καὶ στὸ χιόνι, τοῦ ἔπεφτε τώρα πῶς πυκνὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη ὀρμῆ.

Θ. ΛΑΣΚΑΡΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

— Στὴν «Auslandpost» τοῦ Μονάχου δημοσιεύτηκε, μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν Alex Steinmetz, τὸ διήγημα τοῦ Δ. Π. Ταγκόπουλου «Ζωὴ καὶ Ζωή». Σὰν πρόλογος στὴ μετάφραση, δημοσιεύουν κριτικὰς γραμμὲς γιὰ τὴ συγγραφικὴ σημασίαν τοῦ Ταγκόπουλου καὶ γιὰ τὴ μεγάλη σημασίαν τοῦ «Νουμά». Ἡ «Auslandpost» εἶναι τὸ μοναδικὸ φύλλο στὴ Γερμανία, ποὺ δημοσιεύει μόνον πολιτικά, οἰκονομικά καὶ κοινωνιο-φιλολογικὰ ἄρθρα ἀπὸ τὸν ξένον τύπο. Ἡ ἐπιφυλλίδα τῆς ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸ πὺς δημοσιεύει ἀποκλειστικὰ διηγήματα καὶ οἰκίσια μόνον τῶν πρώτων συγγραφέων καὶ δημοσιογράφων τοῦ κόσμου. Εἶναι τὸ μόνον περιοδικὸ στὸ εἶδος του (βδομαδιαϊκόν), καὶ εἶναι πολὺ διαδομένον στοὺς πολιτικοὺς καὶ φιλολογικοὺς κύκλους τῆς Γερμανίας. Ἡ δημοσίευσίς τῆς Γερμανικῆς μετάφρασης τοῦ «Πλάτ' στὴν Ἀγάπη» τοῦ κ. Ταγκόπουλου ἀρχίζει, καθὼς μᾶς γράφει ὁ κ. Steinmetz σὲ λίγες βδομάδες.

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

— Ἡ ποίησις τοῦ Ἀλμπέρ Σαμέν — Ἐνα νεώτερον ρομάντζο — Τὶ εἶναι «λαὸς — τὰ τραγούδια τῶν πουαλιῶν.

Στὴν ποιητικὴ δύμησις τοῦ Ἀλμπέρτου Σαμέν ὁ κ. Ρενὲ Ρουσσὸ γράφει στὸ «Mercure de France» μιὰ ὁμορφὴ καὶ καλομελετημένη κριτικὴ γιὰ τὸ ἔργον του. Ὁ Σαμέν, ἐλεγειακὸς ποιητὴς, ἤξιρε καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον νὰ μεταδίνει μὲ ἀγνοὺς καὶ θλιμμένους στίχους τὸν πόνον μιᾶς πληγωμένης καρδιᾶς. Τὸν ἔξομολογείται μὲ δάκρυα κρυφὰ καὶ μὲ πικρὰ χαμόγελα, καὶ χύνει τὸ πάθος του στοὺς στίχους μὲ τὴ μουσικὴ τῆς γλυκειᾶς του ψυχῆς. Τὴν ἀφίνει νὰ ἐσχύνει τίς λεπτὲς μυρουδιὰς τῆς φυσικᾶς, σύμφωνα μὲ τὸ ρυθμὸ τῶν ἀναφυλλητῶν καὶ τῶν στεναγμῶν του,

... Σὰν ἄνθος ποὺ τὸ κόβουνε καὶ ποὺ πολὺ ὑποφέρει τὸ ἀρωμὰ του τὸ γλυκὸ ἐσχύνει καὶ πεθαίνει.

Μαγεμένος ἀπὸ τὴν εὐγενικὴν τοῦ πνεύματος ὁμορφιά, φοβότανε τὴν ἀληθινὴν προστυχίαν τοῦ κόσμου, καὶ, κλεισμένος στὸν ἀπόκοσμον πύργον τοῦ ὄνειρου, ἐ-

πικωνοῦσε μὲ τὸν ἑσωτερικὸν κόσμον, τὸν κόσμον τῶν ψυχῶν.

Μουσικὴ, τὸ νερὸ σου μόνον ξεδιψάζει,
Καὶ στὸ μυστήριον σου ἡ ψυχὴ μας ξεποστάζει,
Σὰν τὸ χεῖρ ποὺ στὰ χεῖλη πάει νὰ ἐνωθεῖ.

Τυραντισμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ, καὶ ψυχικὰ ὅσο σωματικὰ πληγωμένος, δὲν ἄφινε νὰ τὸν παρασέρνει ἡ χαρὰ, γιὰτὶ φοβότανε τὴν τυραννικὴν τῆς ἐντασης. Οἱ «εντελικάτες εὐτυχίες του» εἴταν καμωμένες ἀπὸ «πορσελιάνη», δηλ. τόσο εὐκολόσπαστες.

Εἶναι ἡ ζωὴ λουλούδι, ὅπου μόνον τὸ μυρίζω,
ἀφοῦ κάθε τῆς γῆς μῦθος, εἰν' στὸ βάθος ἄλιθερό.
Λησμονῶ τὴ μάταιη ὥρα ὡς καὶ κείνους ὅπου ζοῦνε
Στὸ νησί τῆς εὐτυχίας βασιλεύει ἡ σκέψη μου...

— Ὑστερ' ἀπὸ τὸν Μπορζέ, ὁ κ. Ἀνρὺ Μπορντὸ εἶναι ἴσως ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς σημερινούς μυθιστοριογράφους ποὺ κατὰ βάθος ἐξετάζει τὰ θεματὰ του, τίμια, καὶ χωρὶς κανένα σεβασμὸ πρὸς τὴν ἀνθρώπινην ψευτιά. Στὸ νέο του ἔργον «Ἡ ἀνάστασις τῆς σάρκα» μᾶς βάθει τὴ συγκινητικὴ δοκιμασίαν τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως μιᾶς γριᾶς νοκοκυρᾶς. Τὶ δὲν ὑπόφερε ἡ φτωχὴ αὐτὴ γυναίκα, ὅσπου νὰ νικήσῃ ὅλες τῆς τίς πρόληψεις καὶ ὅλες τῆς κοινωνικὰς παραδόσεις, γιὰ νὰ δεχθεῖ στὸ σπῆτι τῆς τὴν ἐτοιμὸγεννη ἐρωμένην τοῦ σκοτωμένου γιοῦ τῆς! Κι ὁμῶς, διαβάζοντας τὸ ἔργον αὐτὸ κανεὶς, δὲν ξαφνιάζεται σὰ βλέπει ὅλες τῆς παραδόσεις, καὶ ὅλες τῆς πρόληψεις, νὰ καταπατοῦνται μὲ τόλμην ἀπὸ τὴ γριὰ μάννα, ποὺ θυσιάζει ὅλα σὲ μιὰ ἀνώτερον καὶ ἀληθινὰ χριστιανικὴ ἠθικὴν. Καὶ δὲν ξαφνιάζεται, γιὰτὶ ὁ συγγραφεὺς ἔχανε νὰ θριαμβέσῃ ἡ ἰδέα τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ ἀκόμα ἡ ἰδέα, ἡ τόσο χριστιανικὴ, πὺς ὁ νεκρὸς ἔτσι ξεπλήρωνε τὸ λάθος του καὶ ξαναόραζε τὸ δικαίωμα νὰ ξαναζήσῃ στὸ πρόσωπον τοῦ γιοῦ του, ποὺ δὲν ἔφταιγε σὲ τίποτα γιὰ νᾶναι ὁ ἀποδιωγμένος τῆς ζωῆς. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προστέσομε πὺς ἔξω ἀπὸ μικρὰς ἀτέλειαι στὴ σύνθεσιν, τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι τὸ πῶς ἀξιοσυνπαθείας καὶ ἐχτίμησις, ρομάντζο δυνατό, γραμμένον μὲ τέχνην, καὶ ἀπὸ τὰ πῶς σπάνια.

— Σ' ἕνα μικρὸν διβλίον τοῦ «Τέχνη καὶ Λόγος», ὁ κ. Ἐλλ Φόρ, μᾶς δίνει τὴν σημασίαν τῆς λέξεως Λαὸς.